

Tyrkisk/norsk

Hiv ve aids'e ilişkin olgular

Fakta om hiv og aids

Aids er en alvorlig sykdom som siden begynnelsen av 1980-tallet har spredd seg over hele verden. Aids skyldes et virus, hiv, som overføres fra person til person i bestemte situasjoner.

Hva er hiv?

Hiv er forkortelse for humant immunsvikt virus. Personer med hiv vil vanligvis ikke føle seg syke de første årene etter at de er smittet, men viruset vil etterhvert bryte ned kroppens motstandskraft mot smittestoffer.

Personer som har fått hiv vil ha viruset i kroppen og kunne smitte andre resten av livet.

Hva er aids?

Det alvorligste stadium i sykdomsutviklingen kalles aids. Aids er forkortelse for acquired immune deficiency syndrom. En person med hiv utvikler aids når kroppens motstandskraft er så svekket at den ikke lenger klarer å uskadeliggjøre smittestoffer som virus, bakterier og sopp. Personer med hiv vil etter hvert utvikle aids hvis de ikke får behandling. Vanligvis tar det 8-10 år fra man blir smittet til man utvikler aids.

I noen deler av verden er aids en av de vanligste dødsårsakene. Gjennomsnittlig levealder har derfor i noen land gått ned med ca. 10 år.

Aids, 1980'in başlarından itibaren tüm dünyaya yayılan ciddi bir hastalıktır. Belli durumlarda insandan insana geçen, hiv isimli, bir virüs aids'e yol açmaktadır.

Hiv nedir?

Hiv, insanın bağışıklığını yok eden virüs tanımının kısaltılmış halidir.

Hiv bulaşan kimseler, ilk yıllarda genellikle kendilerini hasta hissetmezler, ancak virüs zamanla vücudun bulaşıcı maddelere karşı savunma gücünü kırar.

Hiv bulaşan kişiler virüsü, yaşamları boyunca, vücutlarında taşıy ve başkalarına bulaştırabilirler.

Aids nedir?

Hastalığın gelişimindeki en ciddi aşamaya aids adı verilir.

Aids, edinilmiş bağışıklık eksikliği sendromu tanımının kısaltılmış halidir. Hiv bulaşan bir kişide hastalık, vücudun savunma gücü virüs, bakteri ve mantar gibi bulaşıcı maddeleri zararsız hale getiremeyecek kadar zayıf düştüğünde aids'e dönüşür. Hiv'li kişiler tedavi görmedikleri takdirde aids'e yakalanırlar. İnsana hastalığın bulaşmasından aids'e dönüşmesi genellikle 8-10 sene alır.

Dünyanın bazı bölgelerinde aids en sık rastlanan ölüm nedenlerinden biridir.

Bu nedenle bazı ülkelerde ortalama yaşam süresi yaklaşık 10 yıl azalmıştır.

Hvordan smitter hiv?

Hiv smitter:

1. Ved ubeskyttet samleie mellom kvinne og mann eller mellom menn. Hvem som helst kan få hiv ved ubeskyttet samleie med en person som har viruset. Årsaken til smitte er direkte kontakt med viruset som finnes i blod, sæd eller skjedesekret.

Hiv kan overføres fra mann til kvinne, fra kvinne til mann og fra mann til mann. Hiv smitter lettere hvis en eller begge parter har andre seksuelt overførbare sykdommer (SOS). Det kan også være en risiko for overføring av virus gjennom munnsex, det vil si kontakt mellom kjønnsorganer og munn/tunge. Dette er spesielt aktuelt hvis det finnes rifter eller sår i munnen eller på kjønnsorganene.

2. Ved bruk av sprøyter og sprøytespisser forurenset med hiv.

3. Ved blodoverføring dersom blodet inneholder hiv.

4. Fra mor til barn under svangerskapet, fødselen eller ved amming.

Hiv nasıl bulaşır?

Hiv'in bulaşma şekli:

1. Kadın ve erkek arasında ya da erkekler arasında korunmasız cinsel ilişki yoluyla.
Virüs taşıyan bir kişiyle korunmasız cinsel ilişkiye giren herkese hiv bulaşabilir.
Bulaşma nedeni, kanda, menide ya da döl yolu salgılarında bulunan virüs ile doğrudan temas olmasıdır.

Hiv, erkekten kadına, kadından erkeğe ve erkekten erkeğe geçebilir. Tarafardan biri ya da her ikisinde başka cinsel yoldan geçen hastalıklar (SOS) bulunması halinde hiv daha kolay bulaşır. Ağız yoluyla cinsel ilişki, yani ağız ve (ya da) dilin cinsel organlarla ilişkisi halinde virüsün bulaşma riski ortaya çıkabilir. Bu, özellikle ağız ya da cinsel organlarda çizik ya da yara bulunması durumlarında söz konusudur.

2. Hiv bulaşmış şırınga ve şırınga uçlarının kullanımı yoluyla.

3. Kanda hiv bulunması halinde, kan nakli yoluyla.

4. Hamilelik sırasında, doğum sırasında ya da emzirirken anneden çocuğa bulaşarak.

Hvordan unngå smitte?

Det eneste effektive beskyttelsesmiddel mot hiv er kondom. Kondom beskytter også mot andre seksuelt overførbare sykdommer som herpes, klamydia, gonore og mot uønsket graviditet. Også ved munnsex bør man bruke kondom.

P-piller og spiral beskytter bare mot uønsket graviditet

Injiserende stoffbrukere må unngå å dele sprøyter med andre. Velger man likevel å dele sprøyteutstyr, må sprøyte og sprøytespiss rengjøres grundig med klorin mellom hver injeksjon på følgende måte:

Skyll gjennom utstyret med lunkent vann 5 ganger.

Trekk klorin opp i spiss og sprøyte. La klorinen stå i utstyret i minst 5 minutter.

Skyll gjennom utstyret med lunkent vann 5 ganger.

Medisinsk behandling av gravide med hiv har redusert risikoen for smitte fra mor til barn betydelig. For å unngå at barnet får hiv er det viktig at moren får regelmessig medisinsk oppfølging.

Bulaşma nasıl önlenir?

Hiv'e karşı tek etkin korunma yöntemi prezervatiftir. Prezervatif ayrıca herpes, klamidya, bel soğukluğu gibi diğer cinsel yoldan geçen hastalıklara ve istenmeyen gebeliklere karşı da korunma sağlar. Ağız yoluyla cinsel ilişkide de prezervatif kullanmak gerekir.

Doğum kontrol hapları ve spiral sadece istenmeyen gebeliklere karşı korur.

İğne kullanan uyuşturucu bağımlılarının şırıngaları başkaları ile bölüşmemesi gerekir.

Yinede şırınga ve gereçleri ortak kullanılmak istenirse, şırınga ve şırınga ucu, iğne vurumu aralarında klor ile aşağıda belirtilen şekilde etraflıca temizlenmelidir:

Malzemeyi ılık su ile 5 defa çalkalayın.

Şırınga ve şırınga ucuna klor çekin. Kloru en az 5 dakika malzemenin içinde bekletin.

Malzemeyi ılık su ile 5 defa çalkalayın.

Hiv'li hamile kadınların tıbbi tedavisi anneden çocuğa bulaşma tehlikesini oldukça azaltmıştır. Çocuğa hiv geçmesini önlemek için annenin düzenli tıbbi gözetim altında olması önemlidir.

Hiv smitter ikke

Ved vanlig sosial omgang.
Gjennom hel hud.
Gjennom luft og vann.
Gjennom mat og drikke.
Via spisebestikk, servise og lignende.
Via sengetøy, håndklær og lignende.
Via toalettseter og badebasseng.
Ved kyssing.
Ved nysing og hoste.
Gjennom svette.
Gjennom snørr og tårer.

Sterile sprøyter som brukes på sykehus, hos legen og på helsestasjoner medfører ingen fare for overføring av hiv eller andre sykdommer som smitter gjennom blod. Derfor er det heller ingen risiko ved å gi blod.

I Norge har vi begrensninger på hvem som får gi blod. Begrensningene gjelder blant annet menn som har sex med menn, injiserende stoffbrukere, personer som har oppholdt seg lenge eller er født i noen land utenfor Nord-Europa.

Hiv řu durumlarda bulaşmaz

Normal sosyal ilişkiler yoluyla.

Düzgün, yarasız cilt yoluyla.

Hava ve su ile.

Yiyecek ve iecek yoluyla.

atal-kaşık-bıçak, yemek takımı ve benzeri aracılığıyla.

Yatak takımı, havlu ve benzeri aracılığıyla.

Tualet oturmağı ve yüzme havuzu aracılığıyla.

Öpüşmeyle.

Hapşırık ve öksürük yoluyla.

Terle.

Sümük ve gözyaşı yoluyla.

Hastahanelerde, doktorda ve sağlık ocaklarında kullanılan mikroptan arındırılmış şırıngalar, kan yoluyla geçen hiv ve diğer hastalıkların bulaşması konusunda bir tehlike teşkil etmezler. O nedenle kan vermekte de hiçbir risk yoktur.

Norveç'te kimin kan verebileceği konusunda kısıtlamalar vardır. Kısıtlananlar arasında, erkeklerle cinsel ilişkide bulunan erkekler, iğne kullanan uyuşturucu bağımlıları ve uzun süre Kuzey Avrupa ölkeleri dışında uzun süre ikamet etmiş olan ya da bu ölkelerin dışında başka bir ölkede doğan kişiler bulunmaktadır.

Behandling

Det finnes ingen vaksine mot hiv som beskytter mot smitte. Det finnes heller ikke medisiner som fjerner viruset fra kroppen.

Det finnes medisiner som kan hemme formeringen av viruset i blodet. Når det er små mengder virus i kroppen tar det lengre tid å svekke kroppens motstandskraft. Kroppens motstandskraft kalles immunforsvar, og ved bruk av medisiner tar nedbrytingen av immunforsvaret lengre tid. Behandlingen så langt har gitt positive resultater.

Bruken av disse medisinene krever regelmessig oppfølging hos lege. Det er viktig at hiv blir oppdaget så tidlig som mulig slik at behandling med de rette medisiner kan begynne straks det er nødvendig.

Hvis det har oppstått infeksjoner p.g.a. et svekket immunforsvar finnes det medisiner til behandling av mange av disse infeksjonene.

Personer med hiv vil få oppfølging og råd av helsetjenesten og behandling av eksperter på hivinfeksjon.

Når det gjelder medisiner og levesett som vil virke inn på sykdommen, er det viktig at den som har hiv samarbeider med de som har erfaring og kunnskap om behandling. Med godt samarbeid mellom pasient og behandler er det store muligheter for at en med hivinfeksjon kan leve som frisk i mange år.

Tedavi

Hiv bulaşmasına karşı koruyan bir aşı mevcut değildir. Vücuttan virüsü atan ilaç da mevcut değildir.

Virüsün kanda üremesini engelleyen ilaçlar mevcuttur. Vücutta az miktarda virüs bulunduğu anda, vücudun savunma gücünü zayıflatması daha uzun zaman alır. Vücudun savunma gücüne bağımsızlık sistemi denir, ve ilaç kullanımı sayesinde bağımsızlık sisteminin bozulması daha uzun zaman alır. Bugüne kadar tedavi olumlu sonuçlar vermiştir.

Bu ilaçların kullanımı düzenli olarak doktor gözetiminde olmayı gerektirir. Doğru ilaçlarla tedavinin gerektiğinde hemen başlatılabilmesi için, hiv'in olası en erken aşamada ortaya çıkarılması önemlidir.

Bağımsızlık sisteminin zayıflaması nedeniyle enfeksiyon meydana gelmesi halinde, bu enfeksiyonların çözümünün tedavisi için ilaç mevcuttur.

Hiv'li kişiler, sağlık kuruluşlarının gözetim ve danışma hizmetlerinden yararlanır, hiv enfeksiyonu uzmanları tarafından tedavi edilirler.

Hastalık üzerinde etkili olan ilaçlar ve yaşam tarzı söz konusu olduğunda, hiv'li kişinin, tedavi hakkında bilgi ve deneyim sahibi olan kişilerle işbirliği yapması önemlidir. Hasta ve tedaviyi yapan arasında iyi bir işbirliği ile, hiv enfeksiyonu taşıyan bir kişinin, yaşamını uzun yıllar sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi mümkündür.

Hivtest

Smitte med hiv fører til at kroppen danner angrepsstoffer, såkalte antistoffer for å ødelegge viruset. En hivtest tas som en blodprøve i armen. Den viser om det finnes hiv antistoffer i blodet. Man kan finne antistoffer i blodet tre til seks uker etter smitte. Det tar ca. en uke å få svar på hivtesten. På enkelte steder er det også mulig å ta en hurtigtest hvor man får resultatet etter 20 minutter. Man kan velge å være anonym når man tar en hivtest.

Det er bare hivtesten som kan gi svar på om man er smittet. Alle som tror de har vært i en risikosituasjon bør derfor teste seg. Testen er gratis og kan tas hos hvilken som helst lege. Legen skal ikke gi opplysninger om testresultat til andre uten samtykke fra den det gjelder. Dette gjelder så lenge den smittede ikke utsetter andre for smittefare.

Hivtesten er frivillig. Det betyr at ingen kan testes mot sin vilje, og alle som testes skal være informert om hva testen innebærer. Gravide får tilbud om test i forbindelse med svangerskapskontroll. Det stilles ikke krav om hivtest i forbindelse med søknad om oppholdstillatelse i Norge. Avgjørelsen i slike søknader skal ikke være knyttet til hivtesten.

Hiv testi

Hiv bulaşması, vücudun antikor denilen ve vücuda giren virüsü imha etmeye yönelik saldırı maddeleri oluşturmasına yol açar. Hiv testi koldan kan alınması yoluyla yapılır. Bu, kanda hiv'e karşı antikorlar bulunup bulunmadığını gösterir. Bulaşmanın üstünden üç ile altı hafta geçtikten sonra kanda antikorlar tespit etmek mümkündür. Hiv testinin sonucunu almak yaklaşık bir hafta sürer. Bazı yerlerde, sonucun 20 dakika sonra alındığı hızlı testler yapmak da olanaklıdır. Kişi hiv testi yaptırırken kimlik bildirmeme yolunu seçebilir.

Hastalığın bulaşıp bulaşmadığının yanıtını sadece hiv testi verebilir. Risk taşıyan durumlarda bulunmuş olduğunu düşünen herkesin bu nedenle test yaptırmasında yarar vardır. Test ücretsizdir ve herhangi bir doktorda yaptırılabilir. Doktor ilgili şahıstan onay almadan test sonuçlarına ilişkin bilgileri başkalarına veremez. Bu, hastalığı taşıyan kişinin başkaları için bulaştırma tehlikesi yaratmadığı sürece geçerlidir.

Hiv testi isteğe bağlıdır. Bu da kimsenin rızası dışında teste tabi tutulamayacağı, ve herkesin testin neleri içerdiği konusunda bilgilendirileceği anlamına gelir. Hamilelere gebelik kontroluna ilişkin olarak test teklifinde bulunulur.

Norveç'te oturma izni başvurusu ile ilgili olarak hiv testi koşulu getirilmez. Bu gibi başvurularda karar hiv testine bağlı değildir.

Når hivtesten er negativ

En negativ hivtest betyr at det ikke kan påvises antistoffer i blodet. Sannsynligvis er du ikke smittet. Men kroppen trenger tid for å danne antistoffer etter at smitten har funnet sted. Blir testen tatt før antistoffene er dannet vil det gi et negativ resultat selv om viruset er i kroppen. Hvis du vet at du har utsatt deg for smitte de siste tre månedene bør du ta en ny test etter 6-8 uker.

Er du smittet uten at det ennå er dannet antistoffer kan du smitte andre.

Husk at et negativt resultat ikke betyr at du ikke kan bli smittet i fremtiden. Unngå derfor risikoadferd som ubeskyttet sex og deling av sprøyter.

Hiv testinin negatif çıkması halinde

Bir hiv testinin negatif çıkması kanda antikorlar görülemediği anlamına gelir. O durumda büyük olasılıkla hastalık bulaşmamış demektir. Ancak bulaşma meydana geldikten sonra vücudun antikorlar oluşturmak için zamana ihtiyacı vardır. Vücutta virüs bulunsada, testin antikorlar oluşmadan yapılması halinde, test sonucu negatif olacaktır. Son üç ay içinde kendinizi bulaşma tehlikesine atmış olduğunuzu biliyorsanız, 6-8 hafta sonra yeni bir test yaptırmanız gerekir.

Hastalığın kişiye bulaşması halinde, henüz antikorlar oluşmadan da hastalığı başkalarına bulaştırma olasılığı vardır. Test sonucunun negatif çıkmasının gelecekte hastalığın kişiye bulaşmayabileceği anlamına gelmediğini unutmayın. Korunmasız cinsel ilişki ve ortak şırınga kullanmak gibi riskli davranışlardan kaçının.

Når hivtesten er positiv

En positiv hivtest betyr at en er smittet og dermed kan smitte andre. Selv om kroppen danner antistoffer klarer de ikke å uskadeliggjøre viruset.

Når man får vite at man har en alvorlig smittsom sykdom vil det for de fleste melde seg mange spørsmål.

Når hivtesten er positiv blir man henvist til leger og sykepleiere som er spesialister på hiv og aids. Her vil du få svar på de spørsmålene du har, og de vil kunne gi deg råd for hvordan du kan planlegge livet ditt.

De aller fleste kan jobbe eller studere som de gjorde før de fikk vite at de var hivpositive, og det er kun på enkelte områder i livet det er nødvendig å gjøre forandringer. De største forandringene vil være at man alltid må ta hensyn risikoen det er for å smitte andre. Man må også forholde seg til helsevesenet på en måte som er ny for de fleste. Faste besøk og nært samarbeid med legen er viktig.

Hiv testinin pozitif çıkması halinde

Bir hiv testinin pozitif çıkması kişiye hastalığın bulaştığını ve dolayısıyla başkalarına da bulaştırabileceğini anlamına gelir. Vücut antikorlar oluştursa bile, bunlar virüsü zararsız hale getirememektedir.

Kişi ciddi bir bulaşıcı hastalığa yakalandığını öğrendiğinde kafasında bir sürü soru ortaya çıkacaktır.

Hiv testinin pozitif çıkması halinde kişi, hiv ve aids konularında uzman doktor ve hemşirelere sevk edilir. Burada kişi sorularına yanıt bulurken aynı zamanda uzmanlardan hayatını nasıl düzenleyebileceği konusunda fikir alabilir.

Hiv pozitif olduğunu öğrenenlerin çoğu daha önce olduğu gibi çalışmaya ya da öğrenim görmeye devam edebilirler, hayatın sadece bazı alanlarında değişiklik yapmak gereklidir. En büyük değişiklik, kişinin başkalarından bulaştırma riski olduğunu her zaman dikkate alması gerektirir. Ayrıca kişi sağlık kurumları ile, pek çok kişi için yeni bir konum arzeden, bir ilişkiye girmek zorundadır. Düzenli viziteler ve doktorla yakın işbirliği önemlidir.

Ordliste

Immunforsvar

Kroppens eget forsvar mot bakterier, virus og sopp. Immunforsvaret skal hindre at vi blir syke av alle smittestoffene vi kommer i kontakt med.

Smittestoffer

Bakterier, virus eller sopp som kan lage sykdommer. Smittestoffene kommer inn i kroppen gjennom luften vi puster, gjennom det vi drikker og spiser eller gjennom seksuell kontakt og gjennom blod.

Virus

Smittestoff som trenger kroppens levende celler for å kunne formere seg.

Bakterier

Smittestoff som kan gi sykdom hos mennesker. De fleste sykdommer som skyldes bakterier kan behandles med antibiotika.

Sopp

Smittestoff som kan gi sykdommer, spesielt hos mennesker med dårlig immunforsvar.

Infeksjon

Sykdom fremkalt av bakterier, virus eller sopp.

Antistoffer

Stoffer som kroppen lager for å uskadeliggjøre smittestoffer som kommer inn i kroppen. Kroppen lager egne antistoffer for hvert enkelt av de ulike smittestoffene. For eksempel lager kroppen sitt eget antistoff mot hiv.

Sözcük listesi

Bağıışıklık sistemi

Vücutun, bakteri, virüs ve mantara karşı kendi savunmasıdır. Bağıışıklık sisteminin görevi, temas ettiğimiz bulaşıcı maddelerin bizi hasta etmesini engellemektir.

Bulaşıcı maddeler

Bakteri, virüs ya da mantar gibi hastalığa yol açan maddeler. Bulaşıcı maddeler vücudumuza, soluduğumuz hava, içtiklerimiz ve yediklerimiz ya da cinsel ilişki ve kan yoluyla girer.

Virüs

Üreyebilmek için vücudun canlı hücrelerini kullanan bulaşıcı madde.

Bakteriler

İnsanlarda hastalığa yol açabilen bulaşıcı madde. Bakterilerin neden olduğu hastalıkların çoğu antibiyotik ile tedavi edilebilir.

Mantar

Özellikle bağıışıklık sistemi zayıf kişilerde hastalığa yol açabilen bulaşıcı madde.

Enfeksiyon

Bakteri, virüs ya da mantarın neden olduğu hastalık.

Antikorlar

Vücutun kendi ürettiği ve vücuda giren bulaşıcı maddeleri zararsız hale getiren maddeler. Her değişik bulaşıcı maddeye karşı vücut kendi antikorlarını üretir. Örneğin hiv'e karşı vücut kendi anti maddesini yapar.

Hiv ve aids'e ilişkin olgular
Devlet Sağlık Denetleme Kurumu tarafından
Devlet Halk Sağlığı Enstitüsü ile işbirliği yapılarak yayınlanmıştır
Yeni gözden geçirilmiş baskı, 2001

"Fakta om hiv og aids"
Utgitt av Statens institutt for folkehelse
i samarbeid med Statens helsetilsyn.
Ny revideret utgave 2001

Informasjonstelefonen om aids: 810 03 200

Postboks 4404 Nydalen
N-0403 Oslo, Norway
Internett: www.folkehelse.no

Statens helsetilsyn

Trykksakbestilling:
Tlf.: 22 24 88 86 - Faks: 22 24 95 90
E-post: trykksak@helsetilsynet.dep.no
Internett: www.helsetilsynet.no